

ECONOMISC

ЕКОНОМІКА

УДК 339.727.22; 330.322

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ В ТЕПЕРІШНІХ УМОВАХ

Лілія Кондрацька

*Західноукраїнський національний університет,
Тернопіль, Україна*

Резюме. Досліджено поняття інвестиційної привабливості сфери туризму як сукупності мікро- та макрофакторів, що формують загальне уявлення потенційного інвестора про стан та рівень розвитку туризму в певній країні та надають йому можливість визначити, наскільки досліджувана країна може бути привабливою та вигідною для інвестування цієї сфери. Зазначено, що за результатами дослідження Європейської Бізнес-Асоціації Україна протягом 2016–2020 років демонструвала зменшення прихильності опитаних респондентів щодо інвестування в країну, про що свідчить спад індексу інвестиційної привабливості. Висвітлено економічне значення та особливості залучення інвестицій у вітчизняну туристичну галузь. Проаналізовано динаміку та здійснено прогноз вкладень у досліджувану сферу. З'ясовано, що найбільші обсяги інвестиційних ресурсів у 2019 році надійшли із таких країн, як Кіпр, Нідерланди, Швейцарія, Австрія, Угорщина, Польща, США та ряд інших у страхову діяльність, промисловість, гуртову та роздрібну торгівлю, професійну та науково-технічну діяльність, будівництво. Розкрито сутність чинників впливу на розвиток української туристичної діяльності, серед яких недостатність організаційної підтримки галузі, невідповідність об'єктів відпочинку світовим стандартам якості, застарілий характер матеріально-технічної бази туристичного комплексу, низька якість автомобільних доріг у сільських місцевостях та ін. Охарактеризовано основні проблеми, які ускладнюють залучення інвестицій та запропоновано перелік заходів підвищення інвестиційної привабливості вітчизняної індустрії туризму. Вважаю, що найефективнішими серед них є побудова потужної туристичної політики країни, популяризація вітчизняних туристичних можливостей, покращення матеріально-технічного стану туристичних «магнітів», створення нових та маркування наявних туристичних маршрутів, поліпшення якості ринку екскурсійних послуг та умов відпочинку й оздоровлення населення, створення цифрового каталогу послуг та продуктів, покращення рівня інформаційно-рекламного забезпечення туристичної діяльності, вдосконалення безпеки перебування туристів на туристичних об'єктах.

Ключові слова: туризм, туристичний потік, інвестиції, інвестиційна привабливість, державна підтримка.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.04.007

Отримано 01.06.2021

UDC 339.727.22; 330.322

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE TOURISM INDUSTRY UNDER CURRENT CONDITIONS

Liliya Kondratska

West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

***Summary.** The concept of investment attractiveness of tourism as a set of micro- and macro-factors is investigated in this paper. These factors form the general idea of the potential investor about the state and level of tourism development in the country and give him the opportunity to determine how attractive and profitable are the country's investments in this area. It is noted that according to a the European Business Association research, in 2016–2020 Ukraine demonstrated decrease in the commitment of respondents to invest in the country, as evidenced by the decline in investment attractiveness index. The economic significance and peculiarities of attracting investments in the domestic tourism industry are highlighted. The dynamics and the forecast of investments in the investigated sphere are analyzed. It is found that the largest amounts of investment resources in 2019 came from countries such as Cyprus, the Netherlands, Switzerland, Austria, Hungary, Poland, USA and others in insurance, industry, wholesale and retail trade, professional and scientific and technical activities, construction. The essence of factors influencing the development of Ukrainian tourism, including lack of organizational support for the industry, non-compliance of recreation facilities with world quality standards, outdated nature of the material and technical base of the tourist complex, low quality roads in rural areas, etc. is revealed. The main problems that complicate the attraction of investments are characterized and a list of measures to increase the investment attractiveness of the domestic tourism industry is proposed. We believe that the most effective among them are development of strong tourism policy of the country, popularization of domestic tourism opportunities, improvement of material and technical condition of tourist «magnets», creation of new and marking existing tourist routes, improvement of the excursions and recreation services market, creation of digital catalog of services and products, improvement of the level of information and advertising support of tourist activities, improvement of the tourists at tourist sites safety.*

***Key words:** tourism, tourist flow, investments, investment attractiveness, state support.*

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.04.007

Received 01.06.2021

Постановка проблеми. Туристична галузь є важливим чинником економічного зростання. Розвиток туристичного бізнесу дозволив багатьом країнам з менш привабливими, ніж в Україні, природними та культурно-історичними передумовами підвищити рівень соціально-економічного росту. Однак це не є гарантією успішного розквіту індустрії туризму. Саме тому досить актуальним постає питання дослідження інвестиційної привабливості та залучення інвестицій у туристичну галузь України [1].

В сучасних умовах ефективність розвитку галузей індустрії гостинності, зокрема туристичної, вимагає постійного підвищення рівня конкурентоспроможності від кожного суб'єкта, забезпечення якісними туристичними послугами населення, вдосконалення суспільно-економічних відносин підприємницьких структур, територіальних об'єднань і держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика дослідження інвестиційної привабливості галузі туризму та виокремлення найважливіших характеристик її потенціалу зазвичай науковцями розглядається як на макро-, так і на мікрорівнях. Питанню підвищення інвестиційної привабливості у сфері туризму присвячено роботи багатьох вчених – С. Захарчук [2], Ю. Коваленко [3], М. Биржаков,

В. Гловацька, О. Власюк, І. Драган та ін. Також багато інформації представлено на сайтах Всесвітнього економічного форуму [4], Всесвітньої туристичної організації [5] та Державної служби статистики України [6].

Метою дослідження є діагностика останніх тенденцій розвитку туристичної галузі в Україні, а також факторіальний аналіз інвестиційної привабливості індустрії туризму в процесі фінансування її розвитку.

Постановка завдання. Попри велику кількість проведених наукових досліджень, для досягнення поставленої мети треба здійснити обґрунтування можливостей побудови прибуткової туристичної галузі через створений потужний механізм активізації інвестиційних пропозицій в країну.

Для вирішення поставлених завдань використано загальнонаукові методи здійснення наукових досліджень, зокрема аналіз, синтез, узагальнення, системний, статистичний, монографічний підходи та ін.

Виклад основного матеріалу. Реалії сьогодення переконливо доводять, що відсутність належної уваги до функціонування туристичної індустрії країни призводить до скорочення кількості залучених інвестицій та зниження рівня інвестиційної привабливості держави зокрема.

На сучасному етапі інвестування сфери туризму є важливою умовою розвитку туристичного ринку як на загальнодержавному рівні, так і регіональному. Зокрема, для більшості країн туристична сфера є однією із пріоритетних галузей економіки, оскільки дохід від неї може становити до 50%. Наприклад, у таких країнах як Франція, Іспанія, Італія, Таїланд, США, Кіпр та Єгипет туризм входить до першої трійки провідних галузей держави, оскільки швидкий темп його розвитку не тільки популяризує країну на міжнародній арені, але й сприяє підвищенню зайнятості населення, зростанню рівня його життя, розвитку ринкових відносин, міжнародному співробітництву, збільшенню валютних надходжень у разі здійснення іноземних інвестицій, залученню громадян до пізнання природної та історико-культурної спадщини території, збереженню екологічної рівноваги та ін.

Україна – одна із держав Європи, яка має потенційні можливості для розвитку туристичної сфери. Вигідне географічне розташування, унікальні історико-культурні та природно-кліматичні ресурси мають велике значення для формування туристичної привабливості країни. Держава із наявним туристичним потенціалом є привабливою для туристів, однак це не є умовою зростання загальної туристичної привабливості країни. Для ефективного функціонування галузі необхідно оновити та сформувану нову матеріально-технічну базу, побудувати нові готельні комплекси та санітарно-курортні зони, які відповідатимуть світовим стандартам якості, провести реконструкцію та модернізацію історичних пам'яток культури, що є можливим при створенні вигідних умов для заохочення іноземних інвесторів та шляхом потужних інвестиційних пропозицій.

Підкреслюю, що на сьогодні надважливим завданням органів державної влади є підвищення інвестиційної привабливості завдяки зростанню обсягу інвестиційних вкладень у туристичний бізнес. Реальна ситуація в галузі є складною та потребує нагального вирішення – переважно Україна у більшості світових рейтингів посідає останні місця за інвестиційною привабливістю навіть при наявному потенціалі розвитку сфери туризму.

Наприклад, згідно з рейтингом інвестиційної привабливості (результати дослідження Європейської Бізнес-Асоціації (ЄБА) [7]), Україна протягом 2016–2020 років демонструвала здебільшого негативні настрої опитаних респондентів. У 2-му півріччі 2020 року індекс інвестиційної привабливості України становив 2,4 бала з 5 можливих за шкалою Лайкерта, що на 0,11 бала менше порівняно з 1-им півріччям цього ж року.

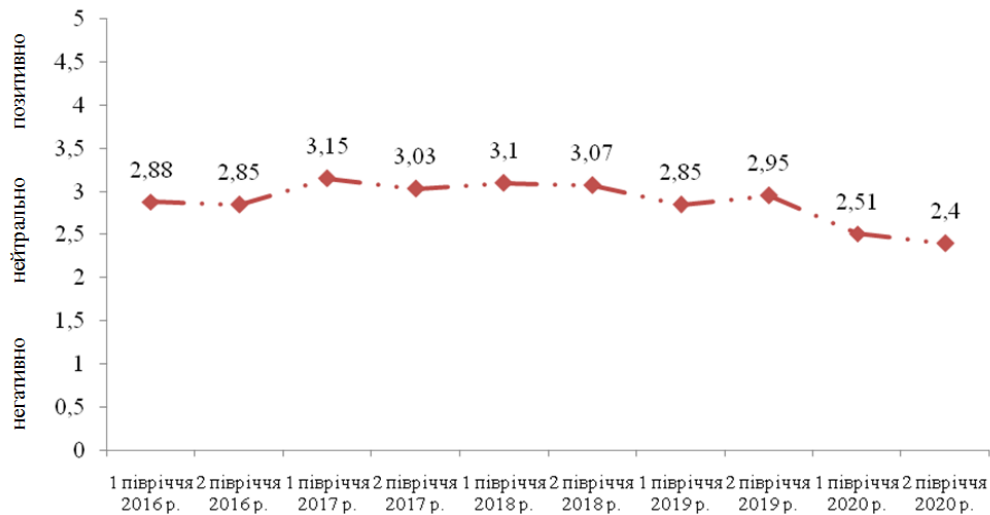

Рисунок 1. Динаміка індексу інвестиційної привабливості України протягом 2016–2020 рр., бали

Figure 1. Dynamics of the index of Ukraine investment attractiveness during 2016–2020, points

Примітка: джерело [7].

Інвестиційна привабливість туристичної галузі – це сукупність мікро- та макрофакторів, що формують загальне уявлення потенційного інвестора про стан та рівень розвитку туризму в певній країні та надають йому можливість визначити, наскільки досліджувана країна може бути привабливою та вигідною для інвестування цієї сфери [8].

За часів незалежності туристична індустрія країни ніколи не мала великої популяризації серед туристів, а в умовах, пов’язаних з останніми світовими подіями взагалі зазнала колосального удару. У 2020 році карантинні обмеження, установлені з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, призвели до суттєвого погіршення ситуації в галузі. У першій половині 2020 року спостерігалися зниження ділової активності, обмеження пасажирських перевезень, відсутність повноцінного залізничного сполучення з іншими регіонами країни, припинення роботи закладів готельно-ресторанного бізнесу тощо. Втрати туристичної галузі України у 2020 році за оцінками експертів сягають майже 60 млрд грн [6].

Протягом 2019–2020 років згідно з даними Державної служби статистики України [6] кількість туроператорів та турагентів як юридичних, так і фізичних осіб в державі значно скоротилася (рис. 2).

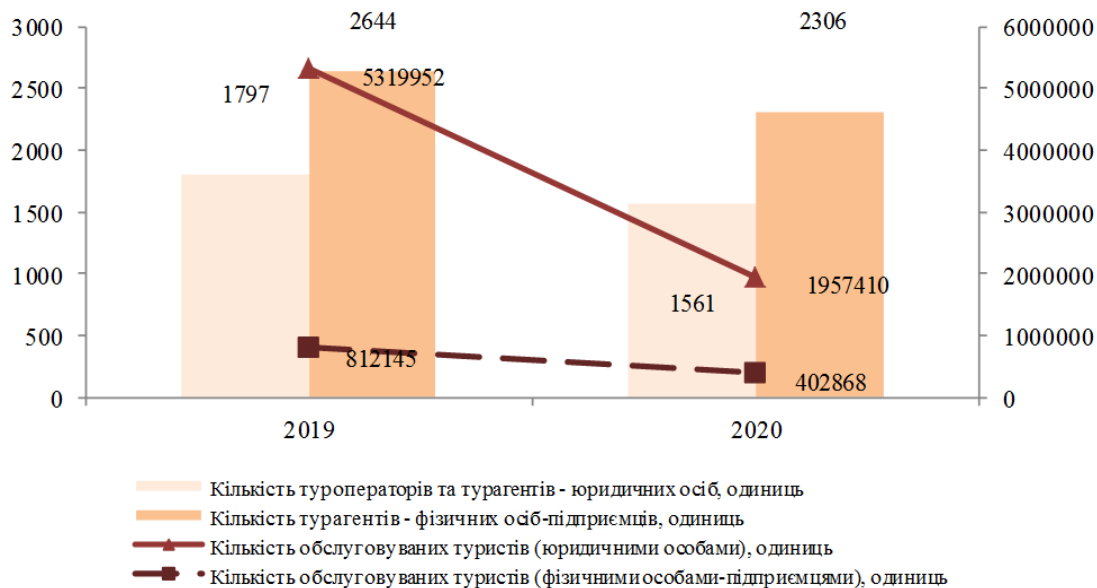

Рисунок 2. Окремі показники туристичної діяльності у 2019–2020 роках, одиниць

Figure 2. Certain indicators of tourism activity in 2019–2020, units

Примітка: джерело [6].

Зазначу, що протягом аналізованих років кількість юридичних осіб в абсолютному вираженні на державному рівні зменшилася на 236 одиниць, на регіональному рівні – на 4 одиниці; щодо кількості фізичних осіб, то їхнє значення також зазнало негативних змін – на державному рівні скорочення відбулося на 338 одиниць, на регіональному рівні – на 16 одиниць. Також за 2019–2020 роки значно зменшилася кількість обслуговуваних туристів як туроператорами, так і турагентами незалежно від того, чи обслуговування було здійснено юридичними особами (на 63,2%), чи фізичними особами-підприємцями (50,4%). У структурі такого обслуговування найменше значення серед внутрішніх, виїзних та в’їзних туристів припадає на останніх.

Усі зміни, які відбуваються сьогодні в країні – покращення легкості ведення бізнесу, підтримка співпраці інвесторів та держави, законодавче реформування щодо захисту іноземних інвестицій спонукають вкладати кошти до інвестиційно привабливої України. За останніми даними Державної служби статистики України [6], упродовж 2019 року до бюджету надійшло понад 2,5 млрд доларів США прямих іноземних інвестицій. Найбільші обсяги інвестицій надійшли із Кіпру (38,1%), Нідерландів (12,2%), Швейцарії (6,1%), Австрії (4,1%), Угорщини (3,9%), Польщі (3,4%), США (3,1%) та інших країн. При цьому, за обсягами залучених інвестицій у види економічної діяльності найбільша частка спостерігалася у фінансовій та страховій діяльності (36,1%), промисловості (23,9%), гуртовій та роздрібній торгівлі (8,2%), професійній та науково-технічній діяльності (6,2%), будівництві (3,8%) та інших галузях [6]. Аналіз таких даних свідчить про те, що значна частка вкладень потрапляє у стратегічно важливі для країни сектори економіки, однак применшуючи тим самим перспективність туристичної галузі. Звичайно, варто зазначити, що індустрія туризму сьогодні перебуває на шляху реформування та розвитку. Однак обсяг наявних інвестицій є недостатнім для ефективною та повноцінної діяльності галузі.

Для отримання максимальної користі від туризму кожна держава повинна мати ефективну туристичну політику, яка буде одним з напрямів соціально-економічної політики

країни [9]. Основний акцент повинен зміщуватися у бік збільшення потоку туристів в країну, підвищення рівня популяризації туристичних можливостей, покращення матеріально-технічного стану туристичних «магнітів», створення нових та маркування наявних туристичних маршрутів, поліпшення якості ринку екскурсійних послуг та умов відпочинку й оздоровлення населення, створення цифрового каталогу послуг та продуктів, покращення рівня інформаційно-рекламного забезпечення туристичної діяльності, вдосконалення безпеки перебування туристів на туристичних об'єктах та ін.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що виведення України до числа передових туристичних держав світу є завданням комплексним і вимагає системних зусиль від усіх гілок влади. Для цього необхідно розв'язати певні законодавчі проблеми, узгодити роботу усіх суб'єктів туристичного ринку та через системне фінансування, політичну та ідеологічну підтримку забезпечити сталий розвиток туризму. Здійснення повною мірою вищезгаданих заходів не тільки допоможе розвитку туристичної галузі, але й сприятиме зміцненню економіки всієї країни, а значить і підвищенню добробуту українців.

Conclusions. On the basis on the carried out investigation, we can be concluded that bringing Ukraine to the number of leading tourist countries in the world is the complex task and requires systematic efforts from all government branches. In order to do this, it is necessary to solve certain legal problems, coordinate the work of all actors in tourism market and to ensure the sustainable tourism development due to systematic funding, political and ideological support. Complete implementation of the above mentioned measures will contrite not only to the development of tourism industry, but also strengthen the economy of the whole country, and thus increase the welfare of Ukrainian citizens.

Список використаної літератури

1. Мацука В. М. Інвестиційна привабливість туристичної галузі України. Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки. 2014. Випуск № 1 (11). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_1_68.
2. Захарчук С. С. Фінансово-економічні проблеми функціонування туристичної галузі. Економіка. Управління. Інновації. Серія: Економічні науки. 2010. Випуск № 1 (3). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_1_9.
3. Коваленко Ю. О. Особливості розвитку міжнародного туризму як виду економічної діяльності. Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). 2004. Випуск № 3–4. С. 710–714.
4. World economic forum. URL: <https://www.weforum.org>.
5. World tourism organization. URL: <http://www2.unwto.org/en>.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Дослідження Європейської Бізнес Асоціації «Індекс інвестиційної привабливості України : настрої інвесторів у 2-му півріччі 2020 року». URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2020/12/EBA-InvestIndex_2H-2020.pdf.
8. Малуца К. Г. Фактори інвестиційної привабливості туристичної сфери України. Modern Economics. 2019. Випуск № 13. С. 168–173. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V13\(2019\)-26](https://doi.org/10.31521/modecon.V13(2019)-26)
9. Зарічна О. В. Економічна сутність інвестицій та їх роль в туристичній діяльності. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2014. Випуск № 5 (2). С. 81–85.

References

1. Matsuka, V. M. (2014). Investytsiina pryvablyvist turystychnoi haluzi Ukrainy [Investment attractiveness of the tourism industry of Ukraine]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii. Serii: Ekonomichni nauky – Economy. Management. Innovation. Series “Economic Sciences”*. No. 1 (11). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_1_68. [In Ukrainian].
2. Zakharchuk, S. S. (2010). Finansovo-ekonomichni problemy funktsionuvannia turystychnoi haluzi [Financial and economic problems of the tourism industry]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii. Serii : Ekonomichni nauky – Economy. Management. Innovation. Series “Economic Sciences”*. No. 1 (3). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_1_9. [In Ukrainian].

3. Kovalenko, Yu. O. (2004). Osoblyvosti rozvytku mizhnarodnoho turyzmu yak vydu ekonomichnoi diialnosti [Features of international tourism development as a type of economic activity]. *Stratehiia rozvytku Ukrainy (ekonomika, sotsiologhiia, pravo) – Development Strategy of Ukraine. Economy. Sociology. Right.* No. 3–4. P. 710–714. [In Ukrainian].
4. World economic forum. URL: <https://www.weforum.org>. [In Ukrainian].
5. World tourism organization. URL: <http://www2.unwto.org/en>. [In English].
6. State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. [In Ukrainian].
7. Doslidzhennia Yevropeiskoi Biznes Asotsiatsii “Indeks investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy: nastroi investoriv u 2-mu pivrichchi 2020” [Index of investment attractiveness. Current information of the European Business Association]. URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2020/12/EBA-InvestIndex_2H-2020.pdf. [In Ukrainian].
8. Maliuta, K. H. (2019). Faktory investytsiinoi pryvablyvosti turystychnoi sfery Ukrainy [Factors of investment attractiveness of the tourist sphere of Ukraine]. *Modern Economics.* No. 13. P. 168–173. [In Ukrainian]. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V13\(2019\)-26](https://doi.org/10.31521/modecon.V13(2019)-26)
9. Zarichna, O. V. (2014). Ekonomichna sutnist investytsii ta yikh rol v turystychnii diialnosti [Економічна сутність інвестицій та їх роль в туристичній діяльності]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seria: Ekonomichni nauky – Scientific Journal of Kherson State University. Series “Economic Sciences”.* No. 5 (2). P. 81–85. [In Ukrainian].